

IL-HARBA TA' NIKOL TURTORA

(Jissokkta mal-paġ. 31).

Wara li neħħa xi ġebel oħra minn mal-ħajt, Turtora sab li għamel toqba li minnha seta' joħroġ. Izda, mita Turtora għadda minnha, ma sabx ruħu aħjar minn fejn kien qabel. Fejn daħal ukoll kien maqful bħal ma kienet il-kamra tiegħu. B'daqshekk Turtora ma qatax qalbu. Reġa' beda x-xogħol mill-ġdid, billi qabad iħaffer bis-salib, bħal qabel, il-ħajt tal-kamra li fiha daħal. Fl-aħħar irnexxielu jagħmel toqba oħra li minnha seta' jgħaddi. Mita Turtora ħareġ mit-toqba li għamel, din id-darba sab ruħu f'kamra oħra li kellha l-bieb tagħha miftuħ. Turtora ħareġ minn din il-kamra għal mogħdija li kien hemm. Izda sab ruħu ma' ġenb ħitan li, mill-anqas, kienu għoljin għoxrin pied. B'dan kollu, Turtora ma

naqsitux il-ħila. Qala' l-firroll tal-bieb u l-vireg tat-tieqa u bihom mar f'rokna tal-ħajt. Beda jwajħħalhom fix-xquq ta' minn ħajt għall-ieħor, u, bis-saħħa tagħhom, irnexxielu jitla' sa fuq. Izda mita xiref minn fuq il-ħajt, Turtora nħasad, billi kien hemm suldat għassa. Għad-dehra tal-għassies, Turtora ħaseb, li kull ma għażel sarlu suf, u beża' li mill-qattara weħel fil-miżieb. Imma minn dak li ħaseb u beża' Turtora, ma kien hemm xejn. B'xorti kbira għal Turtora, kienet nieżla hekk xita bil-qliel, li s-Suldat kien qiegħed jistkenn għewwa l-gardjola. Għaldaqshekk Turtora baqa' għaddej, bla ma tal-għassa ntebaħ bih, u wasal ma' genb bieb għoli ħafna. Turtora xxabbat miegħu, u sab ruħu fuq pont li jaqsam foss. Izda dan il-pont kien għoli wisq biex Turtora jithajjar jagħmel biss il-ħsieb li jaqbeż minn fuqu. B'dan kollu, ma qatax qalbu. Mar l-ura lejn il-kamra tiegħu, ħa l-gverta, qattaħħa trieħi u għamilhom ħabel. Bil-ħabel miegħu reġa' mar lejn il-pont, waqt li x-xita baqgħet nieżla bil-qliel u l-għassies dejjem jiskenn fil-gardjola, l-akbar ħsieb ta' dan li ma' dwaru hemm il-maħrub Turtora.

Turtora rabat tarf mill-ħabel ma' fuq u niżel miegħu sat-tmiem tiegħu; izda billi l-ħabel ma kienx ilaħħaq sa l-art, kellu jaqbeż il-għoli li kien fadal.

Il-baħar kien imiss ma' tarf il-foss ta' fejn giè Turtora, ħajt ċkejken biss kien hemm x'jaqsam. Turtora qabeż il-ħajt, inxteħet fl-ilma, qasam il-baħar u għam tul ta' erba' jew ħames mitt jarda, sa kemm seta' jaqbad it-tarf tar-Rikażli. Mita wasal l-art, Turtora ma waqafx hemm, billi r-Riġment Sqalli kien ikkwartirat fil-Forti Rikażli, izda baqa' dieħel għal go' r-raba', fejn giè milqugħ minn xi bdiewa Maltin. U hawn Turtora sab ruħu ħieles għal kollox mill-ħabs.

Għan-nuqqas ta' Turtora, il-Gvern malajr ħareġ Avviż. Fih ġiet imħabbra l-ħarba ta' Turtora mill-ħabs Militari, biex ħadd ma jkun jista' jilqgħu f'daru jew jatih l-iċken għajjnuna. Barra minn hekk, kullħadd kien fid-dmir, li, jekk ikun jaf iejn kien moħbi, mill-aktar fis iġħarraf lill-Qorti, jew lir-Riġment tiegħu. Targa', min jinqabad li ma għamilx kif giè mwissi fl-Avviż li semmejna, kien jiġi mkeċċi minn dawn il-Gzejjer għal kollox, barra wkoll minn pjeni oħra li kienet trid tati l-Qorti, pjeni li kellhom ikunu mdaqqsas għal dik il-għamla tal-ħitija li ssir. Izda, minn kien iġħarraf lill-Qorti, jew lir-Riġment Sqalli, fejn jistgħu jaqbd u lil Turtora, barra milli jeħles minn kull piena, kien jieħu 100 skud.

Biex kullħadd kien jista' jagħraf lill-maħrub, l-Avviż għarraf x'jismu, minn fejn hu, li kellu 27 seña u twil 5 piedi,

6 pulzieri u tliet kwarti. Lewnu samrani, xagħru iswed, għajnejh qastnin, imnieħer oħxon, ħalq kbir, moħħi għoli u b'gerħa fih u widnejn imtaqqa.

Mill-Ħabs ħarab xuxa. Bil-qmis, qalziet u żarbu tas-suldati. Il-qmis bil-ħzież fuq is-sider u l-qalziet tas-suf abjad, U jintgħaraf li kien il-ħabs, għax kellu wiċċu mixrub u b'leħja ta' sitt ijiem.

L-Avviż li ħareġ, biex igħarraf bil-ħarba ta' Turtora, ġiè mixandar ma' Malta kollha.

Il-Bandi fil-Belt kienu jiġu mxandra, bid-daqq tat-Trumbetta, fejn Putirjal, fil-Misraħ tas-Suq (il-lum ukoll Suq), fit-triq ta' bejn il-Mandragġ u l-Bieb ta' Marsamxett, fit-triq imsejħa *delle due Palle* (id-duwiballi), qrib il-għajjn tal-Arcipiergu u x-Xatt, ħdejn il-Ġgant.

Iżda, bil-Bandu kollu li ħareġ, Turtora ma nstabx. Għalkemm il-Bandu kien ihedded dawk il-pieni ħorox li semmejna, ħadd ma mar igħarraf fejn Turtora kien qiegħed moħbi.

Turtora dam igħix mal-bdiewa Maltin, jaħdem fir-raba', għal dawra ta' sitt ġimgħat. Kull mita kien ifettillu kien jidħol sal-Belt biex jixtri l-ikel u xi ħwejjeġ oħra li kienu jonqsuh. Iżda fl-aħħar, waqt li kien il-Belt, ġiè magħruf minn wieħed surgent tar-Riġment tiegħu. Dan ħatfu u żammu. U Turtora reġa' ġiè mill-ġdid meħud il-Ħabs.

Mita Turtora għarraf kif kienet il-ħarba tiegħu, neħħa kull ħtija minn fuq is-suldat tal-għassa, li ma kienx jaqdi dmiru sewwa. Turtora qal, li waqt il-ħarba tiegħu x-xita kienet nieżla hekk wisq bil-qliel, li l-ebda maħluq ma kien joqgħod fiha, ħlief xi wieħed li kien jinsab f'dak li fih kien jinsab hu.

Għalkemm Turtora kien imwaħħal għall-mewt, għall-kbira ħedma li għamel biex kiseb il-ħelsien tiegħu mill-ħabs, il-Gvernatur ġietu ħniena minnu. Il-Gvernatur qal : ħadd ma jista' jiċħad, li Turtora, bil-ħila tiegħu ma kisibx ħajtu mill-ġdid; u għalhekk din għandha tibqagħlu.

Lil Turtora ħafrulu l-mewt, iżda keċċewh għal dejjem minn dawn il-Gzejjer.

Il-biċċa ta' Turtora, ma għandniex xi ngħidu, kienet bħal ma qal il-Gvernatur. Biex Turtora kiseb ħajtu, sawwar ħarba b'għamil ta' ħila kbira wisq. Il-biċċa tiegħu turi li kellha minn għamil l-aġħsafir, kif hekk ukoll hu, b'ċajta, fisser il-ħarba tiegħu, mita wara l-bieb tal-ħabs ħażżeż: Tortora volò (il-gamiema taret).